ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL DE INTERESE LOCAL DO CONCELLO DE PARADELA

Concello de PARADELA

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL
DE INTERESE LOCAL
DO CONCELLO
DE PARADELA

Contenido

1 Que é un ENIL? 2
2 Por qué Loio-Ruxidoira? 3
3 Onde se atopa o ENIL Loio-Ruxidoira, e que espazo ocupa? 4
4 Características principais do ENIL 5
5 Cal é o uso actual do solo? 6
6 Valores naturais; A FAUNA 9
7 Valores naturais; FLORA 20
8 Patrimonio Etnográfico 24
9 Curiosidades 28
10 Que se fai dende o concello para preservar o espazo? 30
10.1 Directrices en relación cos recursos naturais 30
10.1.1 Flora e fauna 30
10.1.1 Auga 31
10.1.3 Xeoloxía e morfoloxía do solo 31
10.1.4 Paisaxe 32
10.1.5 Elementos do patrimonio artístico-cultural 32
10.2 Directrices en relación co uso público 33
10.3 Directrices infraestruturas, equipamentos e instalación 33
10.4 Directrices para as actividades científicas 34
10.5 Directrices para as actividades educativas 34
11 Normativa de uso 35
11.1 Usos permitidos 35
11.2 Usos autorizables 36

1. Que é un ENIL?

É unha figura de protección ambiental que se aplica a áreas naturais dentro dun termo municipal que, polas súas características únicas e valor ecolóxico, merecen unha protección especial.

Que significa isto na práctica?

- **Protección da natureza: Os ENIL** créanse para conservar a biodiversidade, os ecosistemas e os recursos naturais dun lugar determinado.
- **Xestión municipal:** A diferenza doutros espazos protexidos, a xestión dun ENIL recae principalmente no concello correspondente.
- **Valores naturais destacados:** Estes espazos adoitan ter características especiais, como a presenza de especies de flora e fauna únicas, ecosistemas fráxiles, ou un alto valor paisaxístico.
- **Plan de xestión:** Ao declararse un espazo como ENIL, elabórase un plan de xestión que establece as normas e medidas necesarias para a súa conservación e uso sostible.

Por que son importantes os ENIL?

- Conservación da biodiversidade: Axudan a protexer a rica variedade de vida que existe nun lugar.
- Mitigación do cambio climático: Os ecosistemas dos ENIL desempeñan un papel fundamental na regulación do clima.
- Valor educativo e recreativo: Son lugares ideais para a educación ambiental e o goce da natureza.

- **Desenvolvemento sostible:** Contribúen ao desenvolvemento sostible dascomunidades locais, ao fomentar actividades como o ecoturismo.

Os ENIL son unha ferramenta importante para protexer e conservar o patrimonio natural dun municipio. Ao recoñecer e protexer estes espazos, garántese que as futuras xeracións poidan gozar dos beneficios que a natureza nos brinda.

2. Por qué Loio-Ruxidoira?

O interés natural do ENIL radica fundamentalmente no Río Loio e a súa vexetación autóctona, entre as que atopamos carballos e soutos centenarios, bosques de ribera e, formaciones naturais de matorral. Entre os valores de maior interese turístico, patrimonial e etnográfico, destacan as ruinas do Mosteiro de Santa Maria de Loio, os muiños e Pontes e os roteiros de senderismo.

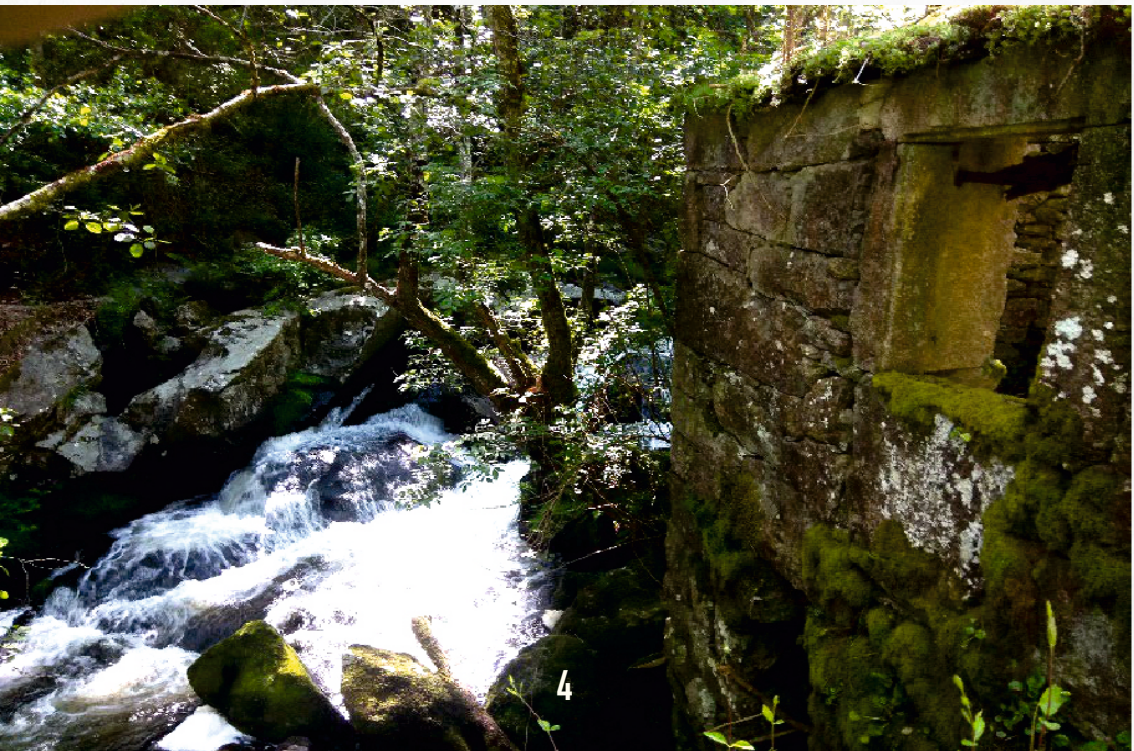

En comparación co territorio circundante, o ENIL Loio-Ruxidoira destaca pola súa alta cobertura arbórea e escaseza de zonas abertas o que condiciona a fauna existente, dominada por aqueles elementos característicos de bosques e zonas frescas e húmidas.

Esta guía de divulgación do ENIL Loio-Ruxidoira ten como obxectivo principal dar a coñecer e achegar a un público amplo as características, valores e a importancia desta área natural protexida do Concello de Paradela.

3.Onde se atopa o ENIL Loio-Ruxidoira, e que espazo ocupa?

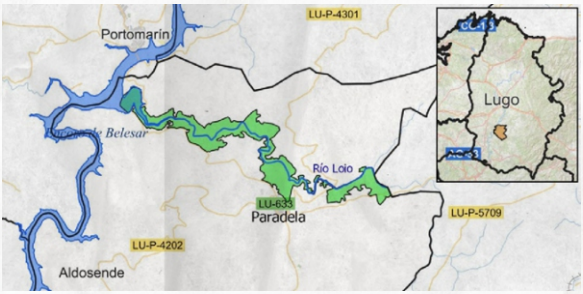

O ámbito do ENIL Loixo-Ruxidoira atópase no termo municipal de Paradela, provincia de Lugo, e conta cunha superficie de 437 hectáreas.

Os límites do ENIL Loio-Ruxidoira localízanse dentro das parroquias de Loio, San Martiño de Castro, As Cortes, Castro, A Laxe, Suar, Paradela, Vilaragunte, Francos, Barán e Ferreiro.

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL DE INTERESE LOCAL DO CONCELLO DE PARADELA

O río Loio é o que dá nome ao ENIL e transcorre por toda a súa superficie, servindo de eixo central da área de protección. Este río nace entre os termos municipais de Sarria e Paradela, na confluencia cos regatos de As Devesas, Couso e As Lamas, desembocando no encoro de Belesar. Cun escaso caudal e unha lonxitude de 20 quilómetros aproximadamente, presenta varios afluentes e regatos tanto na súa marxe esquerda como dereita. Cabe destacar a presenza da ruta de sendeirismo PR G 14 Ruta do Loio, que discorre paralela ao río nos seus últimos oito quilómetros.

4.Características principais do ENIL

O ENIL esténdese ao longo dun desnivel considerable, desde os 325 ata os 620 metros sobre o nivel do mar, a un 85 km da costa. O seu clima tépedo e húmido favorece o desenvolvemento de bosques caducifolios, cuxas raíces profundas permítenlles adaptarse aos períodos de seca estival. Con todo, a topografía accidentada do terreo, con pendentes pronunciadas, limita a formación de chans profundos, o que condiciona a distribución e o tipo de vexetación que pode desenvolverse en cada zona.

5.Cal é o uso actual do solo?

O concello de Paradela dan conta da marcada vocación gandeira do concello. Así, de acordo cos datos do ano 2020, das 12.111 hectáreas de superficie total do concello:

- **5.433 hectáreas**, é dicir, un 45% da superficie total, corresponde a superficie de cultivo e prado.
- **5.301 hectáreas**, un 44% da superficie total, corresponde a superficie forestal.
- **1.378 hectáreas**, un 11% da superficie total, corresponde a outras superficies.

Por outra banda, a información máis actualizada dispoñible no SIOSE, que é o Sistema de Información sobre Ocupación do Solo de España; mostra a presenza dos seguintes tipos de cobertura de solo na área ocupada polo ENIL:

Frondosas caducifolias:

trátase de masas compostas, nun 80%, por castiñeiros e carballos. No que respecta aos castiñeiros, estes están presentes con carácter de semi-cultivo , con maior presenza nas zonas máis húmidas e sombread

Cultivos e prados:

este tipo de cobertura do solo ten unha escasa presenza no conxunto do ENIL, se ben é o tipo de aproveitamento con maior presenza na súa contorna, debido ao elevado peso da actividade gandeira na economía do concello de Paradela. As áreas de cultivos e prados que se atopan dentro dos límites do ENIL, son de tipo semi-natural e están constituídos por agrupacións de herbáceas, espontáneas e sementadas, destinadas á produción de forraxe. Este forraxe, ben é consumido directamente polo gando que pace nos prados, ou ben, é segado e ensilado.

Coníferas:

As coníferas con maior presenza no ENIL son os piñeiros. No conxunto do ENIL identifícase pequenas plantacións de monocultivo principalmente da especie Pinus radiata, distribuíndose de forma moi dispersa ao longo de toda a superficie de ENIL.

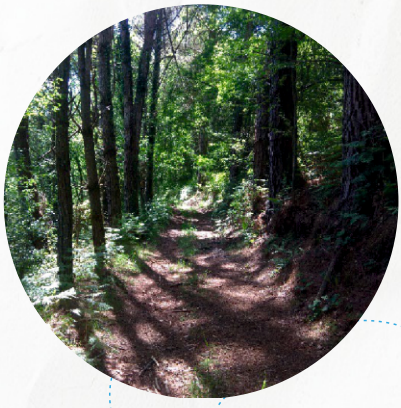

Matogueira:

A súa presenza dentro do ENIL limítase nas zonas de maior altitude e nos solos máis pobres, áreas que, no seu conxunto, non superan o 5% da súa superficie total

Viñedos:

Na zona máis occidental do ENIL, onde se atopa o encoro de Belesar, atopamos un tesouro escondido: 2,8 hectáreas dedicadas ao cultivo da vide. Estas viñas, situadas nas parroquias de Loio e Cortes, forman parte da prestixiosa Denominación de Orixe Ribeira Sacra. Aínda que hoxe en día ocupan unha área máis reducida, os antigos muros de pedra que aínda se conservan entre os carballos revélannos que o cultivo da uva tiña unha longa tradición nesta rexión. Estes viñedos abandonados fai máis de medio século poderían revivir, aproveitando o microclima especial e a rica historia vitivinícola da zona

6.VALORES NATURAIS

A FAUNA

A fauna é unha peza crave no intrincado crebacabezas do Espazo Natural. Estes animais, grandes e pequenos, xogan un papel esencial no funcionamento destes ecosistemas.

Desde polinizar flores ata descompoñer materia orgánica, cada especie contribúe a manter o equilibrio da natureza. No ENIL, a fauna non só é parte da paisaxe, senón que tamén inflúe na calidade do aire e da auga, controla as poboacións doutras especies e axuda a dispersar sementes, enriquecendo así a biodiversidade.
A presencia dunha variedade de especies animais enriquece o ecosistema e é indicativa da súa saúde.

A biodiversidade é esencial para manter a estabilidade e a resiliencia dos ecosistemas. Imaxínache un gran crebacabezas onde cada peza é unha especie animal. No noso Espazo Natural, todas estas pezas encaixan á perfección, creando un ecosistema san e vibrante. Desde os insectos máis pequenos ata os animais máis grandes, cada un ten un papel importante que desempeñar. Do mesmo xeito que as pezas dun crebacabezas, todas as especies están conectadas e dependen unhas doutras.

Por exemplo, as abellas polinizan as flores, axudando ás plantas para producir froitos e sementes.

No caso da avifauna, este espazo non se pode considerar illado do seu entorno inmediato. O ENIL é un lugar moi especial porque ofrece un fogar a moitos tipos diferentes de animais. Ademais dos bosques, temos campos de cultivo, un encoro e ata pequenas zonas rochosas.
Esta variedade de paisaxes fai que o noso espazo natural sexa moi atractivo para moitas aves.

Imaxen. Algunha das aves que podemos atopar no ENIL;

Cyanistes caeruleus

Accipiter gentilis

Se temos en conta os diferentes hábitats do noso espazo, a importancia ornitolóxica increméntase e atopamos unha boa representación de especies ligadas ao medio agrario ou propias de espazos abertos. Moitas destas especies na actualidade están en declive e presentan un estado de conservación desfavorable. O mantemento destes hábitats, con prácticas agrogandeiras sostibles e o mantemento dos elementos paisaxísticos tradicionais (sebes, muros e valados de pedra, bosquetes culturais, etc...) é indispensable para o mantemento da rica comunidade de aves que albergan.

En canto a conservación do ENIL o mantemento das árbores de gran porte é fundamental para a conservación das rapaces aniñantes na zona. Igualmente, o mantemento de amplas zonas de bosque sen intervención, con dispoñibilidade de madeira morta e árbores con distintos estados de desenvolvemento é moi favorable para a conservación dunha rica comunidade de aves forestais. O mantemento e recuperación dos escasos hábitats agrarios existentes na actualidade incrementaría a diversidade de hábitats dispoñibles na zona e favorecería a diversidade de especies de aves.

Pernis apivorus en madeira morta

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL
DE INTERESE LOCAL
DO CONCELLO
DE PARADELA

O **ENIL** alberga unha gran variedade de especies de anfibios e réptiles, algunhas delas endémicas e ameazadas a nivel rexional ou nacional. A presenza de bosques de carballos e castiñeiros, así como de zonas húmidas como o encoro de Belesar, proporciona hábitats ideais para moitas destas especies. Segundo un estudo realizado recentemente destaca a presenza de especies como a Chioglossa lusitanica e a Ra ibérica, incluídas no Catálogo Galego de Especies Ameazadas.

A localización xeográfica do ENIL, cun clima intermedio entre zonas húmidas e mediterráneas, favorece unha mestura de especies adaptadas a diferentes condicións. A presenza de peixes exóticos invasores no encoro de Belesar afecta negativamente á biodiversidade acuática. A flutuación do nivel da auga no encoro e a falta de zonas húmidas permanentes ameazan a supervivencia dalgunhas especies.
Ademais hai que ter en conta que as actividades humanas como a agricultura ou a gandería poden ter un impacto no ecosistema se non se xestionan de forma sostible.

No caso dos réptiles, destaca a presenza dunha ampla diversidade de especies ligadas ós hábitats máis abertos do **ENIL,** concretamente nas zonas de prados e monte baixo, especialmente aqueles rodeados con muros en bo estado de conservación que lles permiten ter refuxio e zonas de asolamento.

Un dos grupo de mamíferos presentes no ENIL e que representan o segundo grupo de mamíferos máis diverso a nivel mundial son os **morcegos**. Son un grupo de gran importancia nas políticas de conservación da natureza na Unión Europea: todos as súas especies atópanse incluídas no Anexo IV (especies animais e vexetais de interese comunitario que requiren unha protección estrita) da Directiva 92/43/CEE do Consello, do 21 de maio de 1992, relativa á conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres (Directiva Hábitats) e un bo número no Anexo II (especies animais e vexetais de interese comunitario para cuxa conservación é necesario designar zonas especiais de conservación).

Non hai que esquecer que **ENIL** inclúe tamén o río Loio e os seus bosques de ribeira nos cales existen tamén unha gran diversidade de refuxios e estruturas, caracterizadas pola dinámica da auga, ademais de ofertar un excelente lugar de alimentación.

Os morcegos pódense agrupar pola súa ecoloxía e o tipo de refuxios diúrnos que soen ocupar.

Denominándose cavernícolas os que usan refuxios subterráneos, como covas e minas abandonadas, normalmente as construcións humanas poden presentar unhas condicións similares a covas ou minas.

Os morcegos arborícolas son os que utilizan árbores como refuxio diúrno e aos que utilizan fendas denomínanse morcegos fisurícolas. Non todos os morcegos usan un só tipo de refuxio en exclusiva, e soen combinalos en función da súa dispoñibilidade e necesidades ao longo do ciclo anual. En condicións frías de inverno e durante grandes temporais é moi común que morcegos arborícolas usen refuxios propios de cavernícolas.

Nesta zona debido a escaseza de cavidades naturais as construcións humanas xogan un papel moi importante, polo que o seu estado de conservación debería ser óptimo para albergar morcegos.

Imaxe. Muiño da Retorta. Ideal como refuxio.

Gran parte das especies de morcegos, utilizan os bosques para obter refuxio e alimento, por iso a importancia da protección deste entorno.

A diversidade de quirópteros forestais dunha zona está influída pola dispoñibilidade de recursos como alimento, refuxios ou auga, así como pola heteroxeneidade estrutural do hábitat. Polo que os morcegos forestais son bos indicadores da calidade estrutural do bosque; é dicir, a ausencia ou pouca abundancia destas especies en certos espazos naturais debe tomarse como un síntoma do pobre estado de conservación do bosque (Flaquer et al., 2007b).

As árbores poden conter unha gran variedade de refuxios para os quirópteros, estes refuxios consisten en ocos e fendas de diferentes tamaños e orientacións creados por diferentes axentes físicos e biolóxicos como son caída de raios, lumes, caída natural de árbores ou ramas destes, tamén a infección de fungos, ataques de insectos e furados de paxaros carpinteiros, por exemplo. Todos estes eventos prodúcense co paso do tempo, polo que nos bosques maduros son máis abondosos.

Os morcegos forestais teñen varios refuxios dispoñibles e poden cambiar de refuxio cada noite, dependendo da época do ano, das condicións meteorolóxicas, áreas de caza próximas, carga parasitaria, eventos de depredación.

Durante un estudio que se realizou no **ENIL** foi detectada presenza de morcegos nalgunhas construcións, pero non se atopou ningunha agrupación estival. En tres refuxios había morcegos solitarios, dous morcegos de ferradura pequenos Rhinolophus hipposideros e un morcego de orella fendida Myotis emarginatus. Ambas especies consideradas cavernícolas, están catalogadas como "Vulnerables" no Catálogo Galego de Especies Ameazadas (CGEA) e presentes no Anexo II da Lei 42/2007 -Directiva Hábitats (especies animais e vexetais de interese comunitario para cuxa conservación é necesario designar zonas especiais de conservación.

Durante este estudio tamén se detectaron diferentes especies de morcegos mediante técnica de ultrasons. No exterior do muiño da Retorta, durante as gravaciones realizadas durante o transecto, identificáronse exemplares en voo de Pipistrellus pipistrellus, que foi frecuente durante todo o transecto, no cal tamén foron identificadas Myotis sp. e Pipistrellus pygmaeus.

Pipistrellus pipistrellus é unha especie común e que aparece en moitos hábitats diferentes, Eptesicus serotinus e tamén bastante común en Galicia e frecuente en zonas rurais con mosaicos de bosques e prados, pero as outras tres están asociadas a medios forestais sendo este grupo e a súa presencia un bo indicador da diversidade de hábitats e o estado de conservación actual dos bosques autóctonos do **ENIL.**

Durante este estudio tamén se detectaron diferentes especies de morcegos mediante técnica de ultrasons. No exterior do muiño da Retorta, durante as gravaciones realizadas durante o transecto, identificáronse exemplares en voo de Pipistrellus pipistrellus, que foi frecuente durante todo o transecto, no cal tamén foron identificadas Myotis sp. e Pipistrellus pygmaeus.

Pipistrellus pipistrellus é unha especie común e que aparece en moitos hábitats diferentes, Eptesicus serotinus e tamén bastante común en Galicia e frecuente en zonas rurais con mosaicos de bosques e prados, pero as outras tres están asociadas a medios forestais sendo este grupo e a súa presencia un bo indicador da diversidade de hábitats e o estado de conservación actual dos bosques autóctonos do **ENIL.**

En canto aos **mamíferos** temos un total de dez especies de mamíferos presentes no **ENIL,** destacando a presenza de Neovison vison, visón americano, que é unha especie invasora e de Galemys pyrenaicus, rato de almizcre, especie en incluída no Catálogo Galego de Especies Ameazadas como vulnerable. Os mamíferos que forman parte do ecosistema do **ENIL** son os seguintes;

Capreolus Capreolus

Galemys Pyrenaicus

Canis Lupus

Oryctolagus Cuniculus

Rattus Norvegicus

Vulpes Vulpes

7.VALORES NATURAIS

A FLORA

O ENIL Loio-Ruxidoira é un **ecosistema moi especial**, cunha **gran variedade de plantas e animais**.

Este val fluvial, situado no concello de Paradela, é un mosaico de bosques, prados e ríos. Os carballos, os castiñeiros e os bidueiros crean unha paisaxe de conto, mentres que os pequenos arroios e o río Miño achegan frescura e vida. Este espazo é un **verdadeiro paraíso para os amantes da natureza**, xa que ofrece a oportunidade de descubrir unha gran variedade de plantas e animais.

Calidade do hábitat

En xeral o bosque está ben conservado pero cun grado baixo de madurez, e con presenza de indicadores de baixa calidade como a presencia de árbores de especies exóticas como o Eucalipto (Eucalyptus globulus) e en outras zonas Mimosa (Acacia dealbata) e Acacia (Robinia pseudoacacia).

Relevancia de valores naturais No ENIL atópanse algunhas árbores de gran porte nas zonas próximas ao límites do bosque e os prados de sega, varios pés de Castiñeiro (Castanea sativa) e Carballo (Quercus robur). No bosque localizase espárrago trigueiro ou leite de galiña (Ornithogalum pyrenaicum), unha especie pouco frecuente en Galicia.

Relevancia de valores naturais

No ENIL atópanse algunhas árbores de gran porte nas zonas próximas ao límites do bosque e os prados de sega, varios pés de Castiñeiro (Castanea sativa) e Carballo (Quercus robur). No bosque localizase espárrago trigueiro ou leite de galiña (Ornithogalum pyrenaicum), unha especie pouco frecuente en Galicia.

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL DE INTERESE LOCAL DO CONCELLO DE PARADELA

O bosque de ribeira ou de galería ocupa as marxes do río Loio e pequenos regos afluentes en ambas beiras.

É principalmente unha ameneiral dominada por **Amieiro** (Alnus lusitanica) con outras especies de árbores caducifolios como:

Freixo (Fraxinus angustifolia)
Pradairo (Acer pseudoplatanus)
Abeleira (Corylus avellana)
Salgueiro (Salix alba)
Salgueiro nodoso (Salix salviifolia)
Sanguiño (Frangula alnus)
Sabugueiro (Sambucus nigra)
Carballo (Quercus robur).

Imaxe. Bidueiral ripario no río Loio

Relevancia de valores naturais

No **ENIL** localízase a especie herba do allo (Alliaria petiolata), que é pouco frecuente en Galicia, e ten o seu límite de distribución no val do Miño.

No ENIL Loio Ruxidoira atopamos tamén comunidades herbáceas con coberturas altas de gramíneas acompañadas por leguminosas, compostas e outra familias, que alcanzan alturas superiores a un metro antes da corta. O uso tradicional implica a corta no verán, e en ocasión pastoreo durante os meses de outono. Desenvólvense sobre solos moderadamente profundos en diferentes situacións de pendente e orientacións.

As especies dominantes que se ven no ENIL son as **gramíneas** entre as que se atopan:
Avea (Avena barbata),
Barbas de macho (Bromus hordeaceus),
Heno Blanco (Holcus lanatus)
Avea (Arrhenatherum bulbosum),
Espiguilla (Poa pratensis) ou Anthoxanthum amarum.

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL
DE INTERESE LOCAL
DO CONCELLO
DE PARADELA

Non podemos falar da relevancia dos valores naturais do **ENIL** sen falar do os **breixos** (Daboecia cantabrica, Erica umbellata, Erica cinerea) e as **xaras** (Cistus psilosepalus, Halimium alyssoides). Estas son plantas moi comúns nos lugares onde o chan non é moi bo e non hai moitas árbores. Estas plantas, xunto con algunhas herbas e outras flores pequenas, forman o que chamamos 'brezais'. Os brezais son ecosistemas moi importantes para a biodiversidade. Os brezais son como pequenos mundos cheos de vida e moi importantes para o noso ecosistema. Son o fogar de moitos insectos, aves e pequenos animais que non atoparían outro lugar onde vivir. Ademais, axudan a que a terra estea sa, evitando que se desgaste e se vaia co vento ou a choiva. Tamén nos axudan a ter auga limpa, xa que absorben a auga da choiva como unha esponxa e libérana aos poucos, evitando inundacións. Son como **grandes protectores da natureza.**

Prado de sega en ladera sobre o río Loio

Prado de sega con repoboación de Pinus radiata e bosque en rexeneración

Superficie forestal con estrato arbustivo dominante integrado no ENIL Loio – Ruxidoira

Ericetum inereae

No ENIL tamén se atopan outras comunidades como son as repoboacións forestais, de Piñeiro (Pinus radiata) e de Eucalipto (Eucalyptus globulus) e, na beira dos ríos aprécianse algunhas plantacións de Chopo (Populus nigra), e outras de Castiñeiro (Castanea sativa).

8.Patrimonio ETNOGRÁFICO

No **espazo natural** e na súa contorna podemos atopar moitos lugares e obxectos interesantes que nos falan do noso pasado. A divulgación do patrimonio etnográfico permite conservar e transmitir a cultura, tradicións, costumes e formas de vida das comunidades ás xeracións futuras. Axuda a manter viva a identidade cultural e a evitar a perda de prácticas e coñecementos tradicionais.

O ENIL Loio Ruxidoira contén unha grande mostra deste patrimonio que nos fai a referencia forma en que a comunidade de Paradela interactuaba co seu entorno natural.

A divulgación deste **patrimonio etnográfico** non só é importante para preservar a herdanza cultural, senón que tamén ten un **impacto positivo na educación, o turismo, a cohesión comunitaria e a promoción da diversidade cultural**.
Contribúe a **enriquecer as nosas vidas e a comprender mellor o mundo que nos rodea.**

A relación dos ben patrimoniais e culturais presentes dentro do límite do ENIL ou que exercen algún tipo de afección sobre o mesmo é o seguinte;

Bens de Interese Cultural

Camiño de Santiago Francés.

Capela de Santa María de Loio e necrópole do antigo mosteiro.

Elementos do Catálogo de Patrimonio Cultural:

Ponte sobre o muiño de Sucastro.

Muíño de Sucastro.

Muíño de Pías no río Loio.

Muíño da Retorta no río Loio.

Antiga ponte sobre o Loio.

Muíño Xaime (ou de Antolín) no río Loio.

Castro de Barán.

ENIL LOIO RUXIDOIRA

ESPAZO NATURAL DE INTERESE LOCAL DO CONCELLO DE PARADELA

Fóra dos elementos catalogados, dentro dos límites do **ENIL** atópanse diversas construcións e equipamentos asociados a usos tradicionais do solo. Entre estes elementos cabe destacar os seguintes:

Ouriceiras: construción tradicional para gardar os ourizos das castañas no mesmo souto onde se recollen.

Albarizas: construcións tradicionais cuxo orixe se perden nos tempos, cuxa función era protexer as colmeas de abellas e a súa apreciada mel dos depredadores como o oso. Por iso é moi fácil velas onde antano abundaba o oso, sobre todo nas serras do interior.

Muros: peches do perímetro das parcelas dedicadas a cultivo de viña. Ademais do seu valor etnográfico e patrimonial, estas estruturas teñen un significativo valor ecolóxico xa que serven de refuxio de a moitos réptiles, favorecendo a súa presenza no espazo do **ENIL.**

Antigas edificacións destinadas a diversos aproveitamentos, tales como bodegas ou antigaszonas de almacenaxe.

Considérase fundamental destacar a presenza destes elementos xa que confiren un valor engadido ao espazo. Ademais, estes elementos poden ser un reclamo para que a sociedade se achegue ao **ENIL** e goce dos valores naturais presentes nel e tome consciencia da súa n**ecesidade de protección e conservación.**

9. Curiosidades

Dentro do hábitat do ENIL nos atopamos coa especie Schistostega pennata. É un musgo holártico raro e acidófilo cun característico protonema brillante cando se ilumina coa luz solar. Sole atoparse en hábitats escuros e húmidos e está catalogado como Amenazado ou Casi Ameazado nas Listas Vermellas Ibéricas. Este musgo foi atopado nunha das covas presentes no transcurso no Loio, tamén chamado 'Musgo luminoso', 'Oro de duende' y 'Oro de dragón" facendo referencia á súa característica máis interesante: a súa capacidade de parecer brillar na escuridade. Esta propiedade débese ao seu protonema persistente, de cor verde esmeralda e brillante (Glime e Turzańska Cita2017; Casas et al. Cita2020). As células especializadas nos protomenios teñen unha vaciola única, grande e en forma de lente, cuxa superficie curva é capaz de redirixir e enfocar a luz cara aos cloroplastos.

Cando a luz provén dunha soa dirección, **os cloroplastos** se desprazan cara ao punto máis intensamente iluminado no lado interno da célula, xerando a luminosidade característica do prototema (Gilme e Turzanska Cita2017). Esta característica promoveu moitas historias "fantásticas" sobre o taxón (Crum Cita1973; Berqvist Cita 1991; Glime e Turzanska Cita2017), e é un dos poucos musgos declarados como "Monumento Natural" en Hokkaido, Japón (Kanda Cita1971; Iwatsumi Cita1977; Kanda Cita1988). Máis alá destas características, as súas diminutas e dísticas follas verdes en forma de plumas, que pasan bastante desapercibidas, son o outro carácter diagnóstico que fai que S. pennata sexa prácticamente inconfundible.

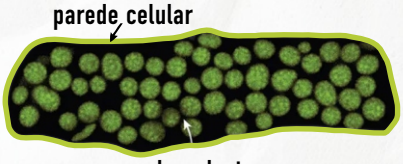

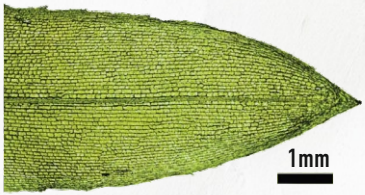

***Fonte**

Artículo de investigación: Desentrañando los impulsores ecológicos de Schistostega pennata (Hedw.) F.Weber y D.Mohr en la Península Ibérica: distribución y conservación.

Autores: Jairo Robla, Víctor González-García, Sara Santamarina e Mikel Artazkoz).

10.Que se fai dende o concello para preservar o espazo?

Directrices para a xestión do espazo natural

A continuación, detállanse as directrices establecidas polo Concello de Paradela para a xestión adecuada do ENIL Loio-Ruxidoira. Estas directrices teñen como obxectivo garantir a conservación e protección deste valioso espazo natural. Veremos como podemos gozar deste espazo sen danalo, que tipo de construcións pódense facer e como podemos aprender máis sobre a natureza que hai aquí.

10.1. Directrices en relación cos recursos naturais

As directrices que deben rexer en relación á ordenación dos recursos naturais preséntanse agrupadas en función do recurso natural a protexer.

10.1.1 Flora e fauna

Aplicaranse medidas de protección e conservación da flora e da fauna endémica, rara ou ameazada identificada durante os traballos de campo desenvoltos no marco da elaboración da presente Norma, evitando en todo caso a plantación e difusión de especies invasoras.

Respecto ás especies invasoras, tenderase á eliminación progresiva das actualmente existentes dentro dos límites do ENIL.

Preservaranse os refuxios das especies de fauna presentes no ENIL, tales como os muíños e covas naturais.

Co fin de recuperar os usos tradicionais, potenciarase, na medida do posible, a recuperación dos antigos viñedos para a súa posta de novo en producción.

Dentro dos límites do **ENIL**, permitirase a rehabilitación e adecuación de estruturas, xa existentes, asociadas a explotacións agrícolas, forestais ou gandeiras tradicionais, podendo empregarse os terreos de mato e prado naturais de cultivo para pastoreo, de xeito que poidan servir de aproveitamento para calquera tipo de explotación que se atope adxacente a este **ENIL**.

10.1.2 Auga

Preservaranse as marxes do río e os regatos, restaurando aquelas zonas que resulten danadas ou que sufran alteracións significativas por actuacións e usos inadecuados. Ademais, anteporanse o mantemento da calidade da auga e os seus valores ecolóxicos aos usos recreativos.
Así mesmo, conservaranse ou restaurararanse os muíños así como outros elementos do patrimonio culturais presentes na área abarcada polo **ENIL.**

10.1.3 Xeoloxía e morfoloxía do solo

Os xacementos, areeiras, vertedoiros, canteiras e demais elementos de incidencia espacial, estarán totalmente prohibidos.

10.1.4 Paisaxe

A paisaxe é un dos principais valores naturais do **ENIL**, polo que é fundamental conservala, protexela e rexenerala na medida do posible. Isto implica aplicar criterios de mínimo impacto sobre todas as actuacións que se desenvolvan no ENIL e modificar aquelas infraestruturas que teñan consecuencias negativas sobre os valores naturais do espazo e velarase polo mantemento do **ENIL** libre de lixo e vertidos incontrolados.
Ademais dende o concello vaise procurar que os tendidos eléctricos e liñas telefónicas causen o menor impacto posible na paisaxe, e na medida do posible, serán substituídos por conducións subterráneas.

Os elementos de sinalización ou calquera elemento que se instale no **ENIL**, deberá integrarse no medio natural, de xeito que cause o mínimo impacto.

10.1.5 Elementos do patrimonio artístico-cultural

Velarase sempre pola protección e conservación dos elementos artístico-culturais presentes no ENIL, tales como muíños, caneiros, pontes, fontes e todo tipo de construción rural tradicional presente.

Desenvolveranse actuacións de difusión dos elementos do patrimonio-cultural presentes no ENIL e prestarase atención a que as accións de mantemento e conservación destes elementos non alteren a súa función en tanto que refuxio para a fauna.

10.2. Directrices en relación co uso público

Co fin de facilitar o acceso ao **ENIL**, as vías de entrada manteranse libres de obstáculos que impidan a súa utilización por parte da poboación xeral.

Realizaranse as actuacións necesarias para asegurar que a ruta de sendeirismo PR G14 Ruta do Loio sexa transitable en todo o seu percorrido.

En todas as actuacións e actividades que se planifiquen, terase en conta a necesidade de compatibilizar o uso público coa conservación.

A idea é que dende o Concello se deseñen actuacións de difusión da ruta co fin de promover o uso recreativo do ENIL por parte da poboación sempre e cando se cumpran as normas de mínimo impacto sobre os seus valores naturais e patrimoniais.

Vaise facilitar o uso do ENIL para a realización de actividades de educación medioambiental, especialmente as desenvoltas por grupos de carácter social, tales como escolas, centros de terapia ocupacional ou grupos de persoas voluntarias. E se pretende implicar ás asociacións e agrupacións locais en todas as actividades que se realicen dentro do ENIL co fin de espertar o interese polo ENIL co fin de que estas actúen como elemento dinamizador dos seus valores naturais e dos usos tradicionais do espazo.

10.3. Directrices respecto ás infraestructuras, equipamentos e instalacións

Está prohibida a colocación de obstáculos físicos na canle do río Loio que poidan afectar negativamente ao movemento das especies de peixes migradoras.

Dende o Concello vaise estudar a eliminación das estruturas artificiais, instalacións, equipamentos e construcións abandonadas. No caso de que non poida procederse eliminación das mesmas, avaliaranse posibles solucións para conseguir unha maior integración na contorna, para o que demandará a aprobación e colaboración das persoas propietarias.

Adecuaranse as infraestruturas e equipamentos da ruta de sendeirismo PR G 14 Ruta do Loio a medida que se vaia producindo o desgaste das mesmas. En todos os casos, respectaranse as indicacións recollidas no Decreto 138/2008, de 22 de maio, polo que se regula a sinalización turística de Galicia.

10.4. Directrices para as actividades científicas

Velarase para que as actividades científicas que se desenvolvan no ENIL sexan compatibles coa conservación dos valores naturais do espazo.

Promoveranse actuacións de estudo e recuperación dos usos tradicionais do **ENIL** e apoiaranse e facilitaranse as investigacións científicas que contribúan a un maior coñecemento da riqueza en valores naturais do ENIL.

10.5. Directrices para as actividades educativas

Velarase para que as actividades educativas que se desenvolvan no **ENIL** sexan compatibles coa conservación dos valores naturais do espazo.

Fomentarase o desenvolvemento de actividades de carácter ambiental por parte da poboación e de diversos colectivos sociais.

11.NORMATIVA DE USO

11.1. Usos Permitidos

Con carácter xeral, considéranse usos permitidos os seguintes:

- A execución de tarefas de retirada de especies invasoras.
- A práctica da pesca, cumprindo o establecido na Orde anual de pesca, pola que se establecen as normas de pesca nas augas continentais da Comunidade Autonómica de Galicia.
- O uso recreativo e as actividades de tempo libre, que non provoquen un deterioro das condicións naturais do ENIL. As actividades de tempo libre, tales como navegación e flotación, sempre que o caudal do río posibilite a súa práctica, deberán cumprir o disposto no Regulamento do Dominio Público Hidráulico, nos seus artigos 55 a 68 da sección 3ª, capítulo II, Título II
- Obras de mellora nas vías sen que supoña un deterioro dos valores naturais que se pretenden protexer.
- Muros de contención, peche e valado de fincas, sempre e cando non afecten á zona de servidume para uso público e adecuándose ao establecido no artigo 33.2 da Lei do Solo.
- En xeral, calquera actividade destinada a mellorar as condicións naturais e paisaxísticas deste espazo ou a facilitar a realización de actividades científicas e didácticas, así como escolares e divulgativas.

11.2. Usos autorizables

Considéranse sometidos a autorización administrativa os seguintes usos:

- A escavación ou modificación da topografía do terreo.
- Aquelas actividades que supoñan unha perda dos valores considerable, un deterioro significativo dos ecosistemas ou unha alteración apreciable das condicións de habitabilidade para as especies presentes no ENIL.
- A apertura de camiños e movemento de terras, ademais das vías de saca de madeira. É preciso destacar que, tanto os camiños ou as vías que se atopan no dominio público hidráulico e na súa zona de policía requirirán autorización previa do Organismo de Conca.
- As construcións e instalacións destinadas a establecemento de acuicultura.

ENIL LOIO RUXIDOIRA

www.paradela.es

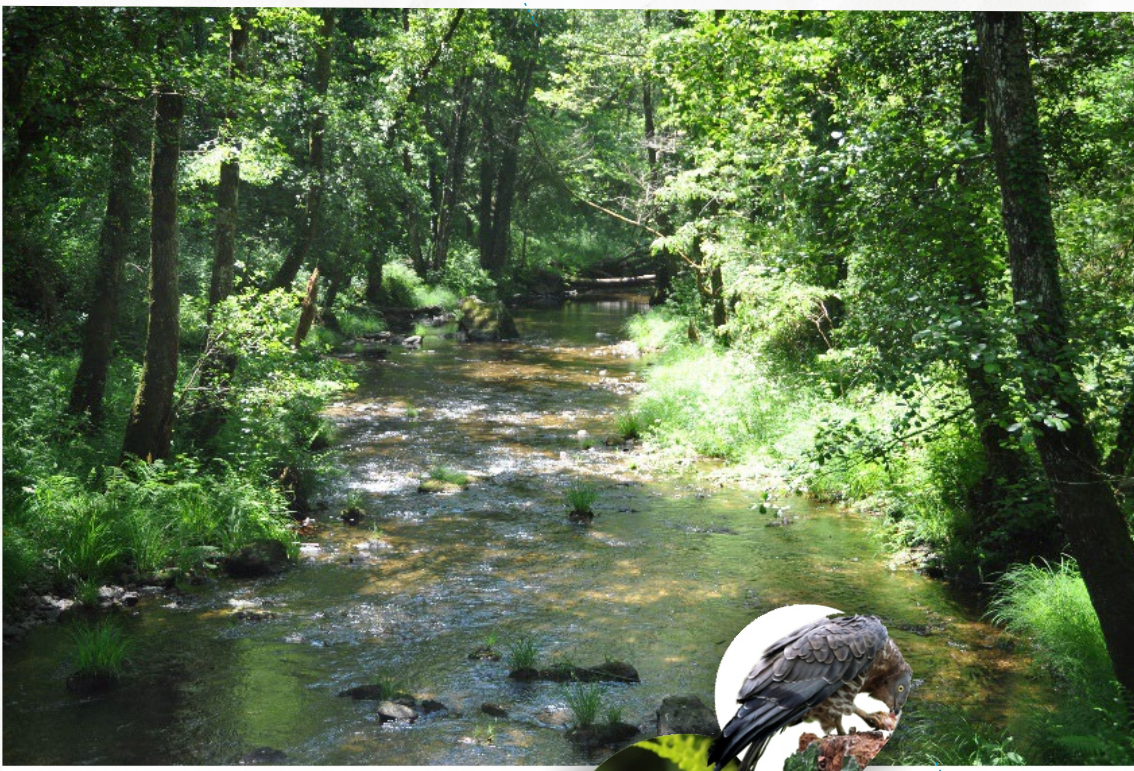

Concello de
PARADELA

FORESIN
CONSULTORÍA E INGENIERÍA AMBIENTAL